

Tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringens regelverk vid arbetsförmedlingarna

av

Martin Lundin*

2000-03-17

* Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), Box 513, 751 20 Uppsala, E-post: martin.lundin@ifau.uu.se, Tel: 018 – 471 70 95, Fax: 018 – 471 70 71. Författaren vill tacka de personer både på och utanför IFAU som i olika skeden varit involverade i arbetet eller bidragit med kommentarer: Susanne Ackum Agell, Anders Bergeskog, Per-Anders Edin, Peter Fredriksson, Anders Forslund, Bertil Holmlund, Abukar Omarsson och Kristian Persson. Ett tack även till de arbetsförmedlare som besvarat IFAU:s enkät, samt till deltagarna vid seminarier vid IFAU (1999-12-08) och Näringsdepartementet (2000-02-18).

Innehåll

1. Inledning	2
1.1 Syfte	2
1.2 Enkätundersökningen	3
1.3 Disposition	4
2. Arbetslöshetsförsäkringens regelverk	4
2.1 Arbetsförmedlingens kontrollfunktion	5
2.1.1 Avanmälan	5
2.1.2 Meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt	5
2.2 Ett strikt regelverk	8
3. Arbetslöshetsförsäkringens tillämpning	9
3.1 Uteblivit besök	10
3.2 Anvisning till ledig plats och åtgärd och erbjudanden om arbete	12
3.2.1 Anvisningar till lediga platser och åtgärder	12
3.2.2 Informationen till de arbetssökande	18
3.2.3 Lämpligt arbete	19
3.2.4 Uppföljning av anvisade platser	28
3.2.5 Rapport om ifrågasatt ersättningsrätt	33
4. Avslutning	40
Referenser	43
Bilaga Stratumindelningar, allokering av urvalet och uppföljning av bortfall	45

1. Inledning

Det finns en rad olika anledningar till att Sverige, i likhet med många andra europeiska länder, har en relativt generös arbetslöshetsförsäkring. En frikostig arbetslöshetsförsäkring brukar dock åtföljas av ganska strikta krav på den arbetssökande, eftersom försäkringen annars riskerar att "...bli alltför populär och få för många 'kunder'."¹ Gällande regelverk är med internationella mått² strikt och den arbetslöse måste uppfylla ett antal villkor för att erhålla ersättning från försäkringen. Med kraven följer ett behov av att kontrollera att dessa uppfylls. Denna kontrolluppgift åligger arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och arbetsförmedlingarna. Det är förmedlingarna som, i förekommande fall, anmäler meddelande om ifrågasatt ersättning (skriver rapport) till arbetslöshetskassorna (a-kassorna). A-kassorna fattar sedan beslut om den arbetslöse får behålla sin ersättning från arbetslöshetsförsäkringen eller ej.

Medan effekterna av ersättningsnivån och varaktigheten i arbetslöshetsförsäkringen analyserats i stor utsträckning³, saknas större studier av *hur* regelverket tillämpas på lokal nivå. Hur arbetsförmedlingarna i praktiken utför sin kontrollroll är därmed i stora drag okänt. Erfarenheter från andra områden visar att förvaltningens implementering av lagar och regler ofta varierar mellan exempelvis olika orter eller mellan olika tjänstemän.⁴ En studie genomförd av LO⁵, baserad på djupintervjuer med tolv arbetsförmedlare runt om i landet, indikerar att även arbetslöshetsförsäkringens regelverk praktiseras på olika sätt. I föreliggande rapport kommer därför tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringens regelverk undersökas närmare.

1.1 Syfte

Undersökningens syfte är således att svara på frågan: Hur tillämpas arbetslöshetsförsäkringens regelverk på arbetsförmedlingarna? Målsättningen med denna fråga är att utreda om, och i så fall på vilket sätt, tillämpningen varierar.

¹ Forslund (1999), 15

² Ds 1999:58, 153ff

³ Se t.ex. Holmlund (1999) för en översikt av nationalekonomisk forskning om arbetslöshetsförsäkringens effekter. Se även Carling m.fl. (1999) för en nyligen publicerad empirisk studie om ersättningsnivåns effekter.

⁴ Se t.ex. Sannerstedt (1991)

⁵ Arvidsson (1999)

1.2 Enkätundersökningen

LO:s intervjustudie⁶ visar intressanta resultat. Det ringa antalet förmedlare som tillfrågats innebär dock problem för generaliserbarheten. Med anledning av detta har IFAU under våren 1999 genomfört en större enkätundersökning. Forslund (1999) redogör för en del av de enkätfrågor som direkt är kopplade till arbetslöshetsförsäkringens tillämpning. I studien fanns emellertid inte möjlighet att genomföra en utförlig dokumentation och analys av enkätsvaren. Detta görs istället i föreliggande rapport.⁷

Skandinavisk opinion AB (SKOP) har bistått vid genomförandet genom att bl.a. skicka ut frågeformulären och registrera svaren. Analys och bearbetning står IFAU emellertid på egen hand för. Enkäten har distribuerats till ett stratifierat slumpmässigt urval (bruttourval) om 996 platsförmedlare och arbetsvägledare.⁸ Tjänstemännen har ombetts att besvara ett stort antal frågor som främst handlar om hur kontrollfunktionen utövas. Enligt SKOP:s beräkningar arbetar 158 av de utvalda 996 tjänstemännen inte som arbetsförmedlare eller arbetsvägledare eller har av andra skäl inte kunnat besvara enkäten (t.ex. nyanställda). Nettourvalet skulle således utgöras av 838 personer. Totalt har 611 personer lämnat svar på enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 73%.⁹

När man bedömer säkerheten i undersökningsresultaten är det viktigt att komma ihåg att vissa fel kan finnas i materialet. Eftersom skattningarna bygger på ett urval och inte på en totalundersökning vet vi att slumpfel förekommer. Man kan notera att ju mindre redovisningsgrupperna är, desto större osäkerhet råder. Säkerheten beror dessutom på svarens spridning; ju större varians, desto större osäkerhet. De resultat som redovisas för stora redovisningsgrupper (t.ex. hela populationen) måste emellertid bedömas som förhållandevis säkra. Man bör vidare uppmärksamma att det, som alltid när det gäller enkätstudier, finns andra problem. De svarande kan t.ex. medvetet eller omedvetet lämna vinklade svar eller misstolka frågor. Det kan bl.a. hända att tjänstemännen lämnar svar som bättre stämmer överens med hur man *skall* agera än hur man *faktiskt* handlar. Vidare bör också påpekas att studiens uppgift är att dokumentera, översiktligt

⁶ Arvidsson (1999)

⁷ Här redogörs för de enkätfrågor som är relevanta i detta sammanhang. Läsaren är hänvisad till en intern promemoria (Lundin, 2000) för en dokumentation av samtliga enkätfrågor och för själva enkätformuläret med tillhörande missiv.

⁸ Vägledarna ansvarar i regel för de arbetssökande som "står längst" från den reguljära arbetsmarknaden, d.v.s. de sökande som har störst behov av hjälp och vägledning från förmedlingen.

⁹ I *Bilaga* bifogas information om stratumuppdelningar och bortfall. Se även SKOP (1999) för en beskrivning av hur enkätundersökningen genomförts.

presentera och kommentera enkätresultaten för att därigenom *beskriva* hur regelverket praktiseras. Regressionsanalyser har således inte genomförts.

1.3 Disposition

I avsnitt två redogörs för de krav och sanktioner som finns i den svenska arbetslöshetsförsäkringen. Därefter, i avsnitt tre, presenteras resultaten från enkätundersökningen. I avsnitt fyra sammanfattas huvudslutsatserna.

2. Arbetslöshetsförsäkringens regelverk¹⁰

Som redan i inledningen påtalades är det svenska arbetslöshetsförsäkringssystemet, med hög ersättningsnivå och lång varaktighet, på vissa sätt problematiskt. Det förhållandevis generösa systemet kan minska den arbetslöses incitament att snabbt finna ett arbete. Med anledning av detta existerar ett strikt regelverk som ställer krav på den arbetssökande. För att få ersättning från försäkringen finns tre övergripande villkor som en sökande måste uppfylla:

- *Medlemsvillkoret* innebär att en person utan arbete måste varit medlem i en arbetslöshetskassa i minst 12 månader innan arbetslöshetsperiodens början för att vara berättigad till maximal ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.
- *Arbetsvillkoret* säger att den som söker ersättning måste ha utfört en viss mängd reguljärt förvärvsarbete för att erhålla ersättning. I princip måste man arbetat minst halvtid i sex månader under den senaste tolv månadersperioden.
- *Grundvillkoret* handlar om att den arbetslöse verkligen är arbetslös och att han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Villkoret skall vara uppfyllt varje dag den arbetslöse söker ersättning.

Arbetsförmedlingarnas viktigaste uppgift i förhållande till arbetslöshetsförsäkringen gäller grundvillkoret och det är kring detta intresset fokuseras i studien. Att stå till arbetsmarknadens förfogande innebär konkret att den arbetslöse (i) är arbetsför och i öv-

¹⁰ Om inte annat anges är kapitlet baserat på Lag 1997:238 om arbetslöshetsförsäkring, AMS föreskrifter för länsarbetsnämnderna om ekonomiskt stöd vid arbetslöshet, AMS allmänna råd om tillämpning av lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och Forslund (1999).

rikt oförhindrad att ta ett arbete, (ii) är beredd att anta ett lämpligt arbete som erbjuds, (iii) är anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen och (iv) inte kunnat få ett lämpligt arbete.

2.1 Arbetsförmedlingens kontrollfunktion

Arbetsförmedlingarna skall således kontrollera att arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande. Detta sker framförallt på två sätt. För det första skall förmedlingspersonalen avtala regelbundna besök med de sökande. Om en arbetssökande uteblir från ett avtalat besök skall a-kassan genom en s.k. *avanmälan* underrättas (mer om detta under rubrik 2.1.1). För det andra skall en arbetssökande som avvisar eller låter bli att söka ett anvisat arbete, avvisar arbetsmarknadspolitisk åtgärd, på annat sätt agerar så att en anställning inte kommer till stånd eller om förmedlingen har anledning att förmoda att den arbetssökande inte vill/kan ta något arbete över huvud taget ”rapporteras”. Detta innebär att förmedlingen genom *meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt* underrättar a-kassan. Det är sedan a-kassan som fattar beslut om den arbetslöse skall mista ersättningen eller inte (mer om detta under rubrik 2.1.2).

2.1.1 Avanmälan

Om en arbetssökande inte besöker förmedlingen på avtalad tid skall en avanmälan göras. Detta innebär att arbetsförmedlingen registrerar att personen uteblivit från besöket i platsförmedlingssystemet. Detta skall ske *samma dag* som det uteblivna besöket. Om orsaken är känd skall denna också noteras.

A-kassan får, genom ett skriftligt meddelande eller via sitt datasystem, sedermera kännedom om avanmälan. Vid avanmälan stoppas all utbetalning av ersättning. Vid det första besöket efter en avanmälan skall arbetsförmedlingen göra en *påanmälan*. Detta innebär att a-kassan får information om att den arbetssökande återigen har rätt till ersättning.

2.1.2 Meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt

I Lag (1997:238) om arbetslöshetsersättning anges fyra skäl till att den sökande kan avstängas från ersättning (43§). Detta gäller om den sökande:

1. lämnat sitt arbete utan giltig anledning,
2. skilts från arbetet på grund av otillbörligt uppförande,
3. avvisat ett erbjudet lämpligt arbete utan godtagbart skäl, eller
4. utan att uttryckligen ha avvisat sådant arbete ändå genom sitt uppträdande uppenbarligen vållat att anställningen inte kommit till stånd.

Punkterna 1-3 skall, enligt 46§, även "...tillämpas i fråga om arbetsmarknadspolitiska åtgärder som berättigar till utbildningsbidrag." Avstängningstiden (44-45§§) beror på den förväntade varaktigheten i det arbete som erbjudits. Avstängningen varar mellan 10 och 60 dagar. Enligt LO:s studie tycks 60 dagars avstängning vara den vanligaste påföljden.¹¹ För att få en uppfattning om hur vanligt rapportskrivande är kan vi notera att 2 824 rapporter författades vid landets förmedlingar 1999.¹²

Det är centralt att veta vad som egentligen avses med "lämpligt arbete". I normalfallet innebär ett erbjudande om lämpligt arbete en anvisning från förmedlaren till den arbetslöse att söka ett jobb. Den arbetslöse skall meddelas att anvisningen *inte* är ett allmänt tips om att lämna in ansökan, utan just en anvisning att göra så. Anvisningen bör därför ske genom personlig kontakt eller per brev. Vidare kan man konstatera att det är arbetsförmedlaren och inte den arbetssökande som bestämmer om ett arbete är att betrakta som lämpligt eller ej. Vid denna bedömning skall förmedlaren väga samman de omständigheter som har betydelse i sammanhanget och ta hänsyn till den sökandes personliga förhållanden. Vad som närmare är att betrakta som ett lämpligt arbete diskuteras i AMS allmänna råd om tillämpningen av lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Nedan redogörs för dessa preciseringar, som i mångt och mycket är resultatet av domstolspraxis:¹³

Yrkesvana, utbildning och kompetens

Ett arbete kan vara lämpligt trots att det inte stämmer överens med den sökandes utbildning eller tidigare yrkesverksamhet. Om en arbetsgivare anser att en sökande har tillräcklig kompetens och är villig att anställa denne är arbetet i regel att anse som lämpligt, även om den sökande själv menar att han eller hon saknar nödvändiga kvalifikationer.

¹¹ Arvidsson (1999), 27f

¹² AMS (Fbe 1999:2) och (Fbe 2000:1)

¹³ Ds 1999:58, 48

Ålder

Det aktuella arbetets karaktär är avgörande för om ålder skall vara tillräckligt skäl att avvisa ett arbete. Den person som inte är van vid tungt kroppsarbete kan ha svårt att utföra sådant arbete i högre ålder. En arbetslös som behärskar arbetet sedan tidigare kan ofta ”hushålla med kroppskrafterna” och ändå uppnå ett gott arbetsresultat. I detta fall kan man mycket väl tänka sig en annan bedömning av individen med erfarenhet av tungt kroppsarbete i förhållande till individen utan sådan erfarenhet.

Hälsoskäl

Sökande som avvisar ett arbete p.g.a. medicinska skäl ”...bör i regel styrka dem med läkarutlåtande, som anger sökandes förutsättningar att utföra det erbjudna arbetet”.¹⁴

Lokal bundenhet

Med lokal bundenhet menas att en sökande bara kan ta arbete inom ortens ”naturliga arbetsområde”; det skall alltså vara möjligt att komma hem dagligen. Lokal bundenhet kan anses föreligga av flera olika anledningar, exempelvis beroende på maka eller makes arbetsförhållanden eller i de fall sökande har små barn. Om den arbetssökande har äldre barn, som inte längre behöver kontinuerlig tillsyn, bör veckopendling anses rimlig. Även för samboende utan barn bör veckopendling kunna ske, förutsatt att anställningen inte endast är kortvarig. Notera också att ”bisyssla eller kommunalt uppdrag” under en viss ”avvecklingstid” är att betrakta som ett godtagbart hinder för att ta arbete på annan ort.

Kommunikationer

Grundläggande för om ett arbete skall anses lämpligt är att den sökande ”...kan komma till arbetet och åter till hemmet på ett tillfredsställande sätt, inom en rimlig tid och till skälig kostnad.” För sökande utan barn bör den dagliga bortavaron från hemmet inte överstiga 12 timmar. Vidare skall reskostnaderna stå i rimlig proportion till den erbjudna lönen.

Bostad vid arbete på annan ort

Vid arbete på annan ort skall frågan om bostad vara löst innan anställningen tillträds för att arbetet skall betraktas som lämpligt. Under en övergångstid anses det tillräckligt (för en familj) att det finns tillgång till bostad för ensamstående, förutsatt att familjebostad ”...kan påräknas inom rimlig tid.”

Arbete utomlands

Reglerna om lämpligt arbete är även giltiga för ett erbjudet arbete utomlands.

Semester

Om ett erbjudet arbete hindrar den sökande att sammanhängande få fyra veckors semester under juni – augusti är det att betrakta som olämpligt.

Väntat arbete

Om en sökande har löfte om annat arbete finns skäl att avvisa ett erbjudet arbete om: (1) löftet är dokumenterat, (2) anställningen skall tillträdas inom en snar framtid (i regel inom 14 dagar från arbetserbjudandet) och (3) det väntade arbetet bedöms vara lämpligare än det erbjudna.

¹⁴ I skriften *Arbetslöshetsförsäkringen – handledning för medarbetare inom Arbetsmarknadsverket* kan läsas att ”medicinska skäl att inte anta ett arbete skall styrkas med läkarintyg” [vår kursivering] (AMS 1998, 13). I denna skrift menar man således att intyg är ett krav.

Delpension

För en arbetssökande med delpension skall ett arbete med längre veckoarbetstid än i tidigare arbete anses vara olämpligt.

Lön, levnadskostnader och trygghetsförsäkring

Enbart om den lön som erbjuds "...väsentligt (med mer än 10 procent) understiger kassaersättningen kan arbetet anses olämpligt." Den arbetssökandes tidigare lön får i princip inte vara avgörande för om ett arbete är lämpligt eller ej. I särskilda fall, exempelvis om den sökande måste bo på arbetsorten, kan ökade levnadskostnader påverka försörjningsförmågan. I dessa fall kan lönen betraktas som otillräcklig och arbetet därmed inte heller lämpligt. Vidare är ett arbete där trygghetsförsäkring saknas att ses som olämpligt.

Arbetskonflikt

Vid arbetskonflikt på arbetsplatsen skall hänsyn tas till den sökandes personliga svårigheter att acceptera ett erbjudande om arbete. Det är dock i regel inte tillräckligt att varsel om stridsåtgärd utfärdats eller att konflikthot existerar för att arbetet skall anses olämpligt.

2.2 Ett strikt regelverk

Att kraven och sanktionerna är stränga står tämligen klart. Att i en situation av arbetslöshet bli av med ersättningen från a-kassan under (vanligtvis) tre månader måste anses som mycket kännbart. Man kan också konstatera att regelverket på vissa punkter är mycket konkret; exempelvis om lönen understiger A-kasseersättningen med mer än 10% är ett arbete olämpligt. På andra punkter har arbetsförmedlarna större möjligheter att situationsanpassa förvaltningsbesluten; det skall t.ex. vara möjligt att "komma till arbetet och åter till hemmet på ett tillfredsställande sätt, inom en rimlig tid och till skälig kostnad."

Detta handlar emellertid om regelverkets tilltänkta tillämpning. Hur reglerna i realiteten praktiseras kan vara en annan sak. Förvaltningspolitisk forskning visar att förvaltningsorganisationer inte kan ses som värdeneutrala institutioner som på ett precist sätt genomför politikernas beslut.¹⁵ När man talar om problem med verkställande av dekret (implementeringsproblem) utgår man från att det egentligen bör vara så att besluten förverkligas enligt beslutsintentionerna – politikerna skall styra och förvaltningen verkställa.¹⁶

En rad orsaker till implementeringsproblem kan finnas: Strikta regler kan bl.a. uppfattas som alltför stränga av dem som skall verkställa dem. Det finns då en risk att tjänstemännen inte vill följa reglerna. I implementeringslitteratur anges ofta att ett poli-

¹⁵ Se t.ex. Lipsky (1980), Gruber (1987) och Peters (1995)

¹⁶ Sannerstedt (1991), 14

tiskt beslut behöver vara fast förankrat hos tillämparen för att ett effektivt genomförande skall kunna ske.¹⁷ Inom det sakområde som behandlas i denna studie kan den dubbla roll som personalen på förmedlingarna har, d.v.s. att både hjälpa de arbetssökande och kontrollera dem, möjligtvis förstärka problemet. Det kan givetvis finnas ett antal andra orsaker till implementeringsproblem. Naturliga krav utgörs av att förvaltningstjänstemännen måste få tydliga direktiv om hur reglerna skall realiseras, samt att tid och resurser att kontrollera de sökande existerar.¹⁸ I flera sammanhang har det konstaterats att om arbetslöshetsförsäkringens regler inte efterlevs finns en stor risk att systemets legitimitet urholkas.¹⁹ Det är därmed intressant att undersöka hur arbetsförmedlingens arbete i praktiken går till.

3. Arbetslöshetsförsäkringens tillämpning

Som påpekades i avsnitt två sker förmedlingens kontroll av de arbetslösa på i huvudsak två sätt; dels genom att sökande som uteblir från avtalade besök skall avanmälas, dels genom att meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt skall skrivas om sökande avvisar lämpligt plats, åtgärd eller ett arbetserbjudande. Under rubrik 4.1 nedan avhandlas förmedlingspersonalens agerande när arbetssökande uteblir från avtalade besök. Under rubrik 4.2 tittar vi närmare på agerandet vid anvisningar till lediga platser och åtgärder och erbjudanden om arbete. Det kan emellertid inledningsvis vara intressant att presentera viss beskrivande statistik över de tjänstemän som besvarat enkäten.

¹⁷ Se t.ex. Sannerstedt (1991), 33

¹⁸ Lundquist (1992)

¹⁹ Forslund (1999), 5; Arvidsson (1999), 4 och Ds 1999:58, 3

Tabell 1: Beskrivande statistik över de svarande. Andelar i procent.

Kön	
<i>Man</i>	38
<i>Kvinna</i>	62
Ålder (avser medelvärde)	45 år
Högsta utbildning	
<i>Grundskola</i>	4
<i>Gymnasium</i>	27
<i>Universitet</i>	46
<i>Annan utbildning</i>	23
Typ av län	
<i>Stockholms län</i>	18
<i>Övriga storstads-län</i>	28
<i>Skogslän</i>	24
<i>Övriga län</i>	30
Huvudsaklig arbetsuppgift	
<i>Platsförmedlare</i>	70
<i>Arbetsvägledare</i>	30
<i>Antal observationer (n)</i>	611

Not: Siffrorna avser viktade andelar.

3.1 Uteblivit besök

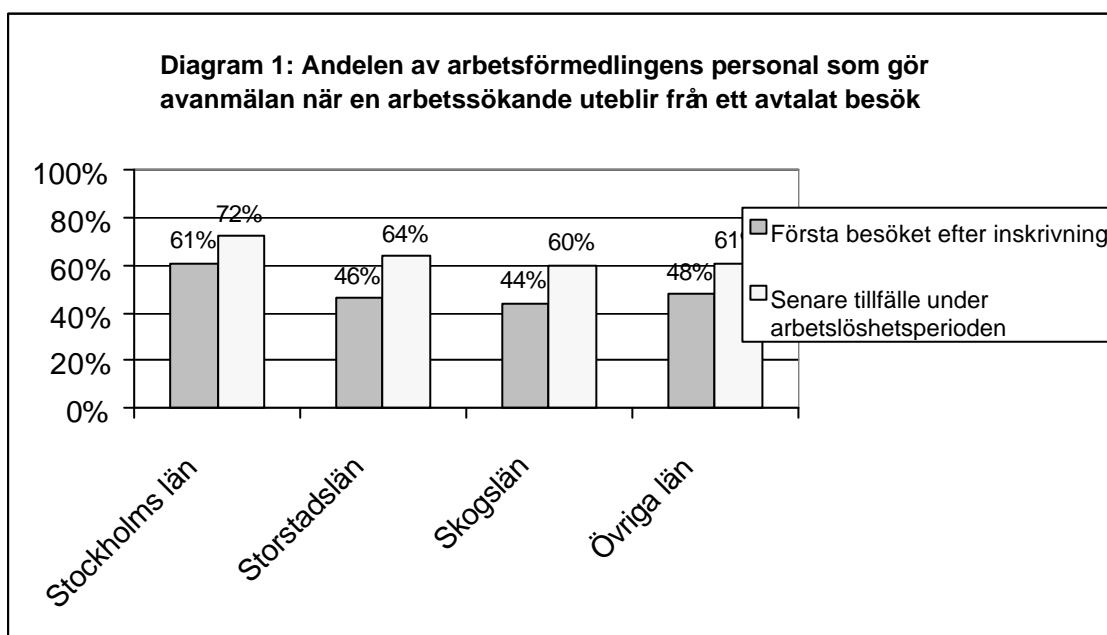
Enligt regelverket skall avanmälan göras samma dag som en sökande inte besöker förmedlingen på den tid som fastställts genom kallelse.²⁰ I *Tabell 2* nedan ser vi tjänstemännens svar på hur de agerar i de fall sökande uteblir från ett avtalat besök.

Tabell 2: Vilken åtgärd vidtar du oftast när den sökande inte besöker dig på överenskommen tid? (Fler än ett alternativ kan anges.) Andelar i procent.

Svarsalternativ	Vid första besöket efter inskrivningen	Vid ett senare tillfälle
Har aldrig hänt	2	1
Ingen åtgärd	1	2
Kontaktar den sökande per brev	48	46
Kontaktar den arbetssökande personligen per telefon för att ta reda på orsaken	47	42
Avanmälan	49	64
Annat	12	10
Summa	<i>n=593</i>	<i>n=591</i>

²⁰ 3§ AMS föreskrifter för länsarbetsnämnderna om ekonomiskt stöd vid arbetslöshet

Personalens beteende tycks delvis avvika från vad som anges i AMS föreskrifter. Endast hälften av de svarande uppger att avanmälan görs om sökande inte besöker tjänstemannen på avtalad tid vid det första besöket efter inskrivningen. Benägenheten att avanmäla verkar dock öka om den arbetslöse uteblir vid ett senare tillfälle: Medan 49% anger att de avanmäler om sökande inte dyker upp vid det första tillfället, är det 64% som gör så om det inträffar senare under inskrivningsperioden. Det är emellertid fortfarande förhållandevis många tjänstemän som inte gör avanmälan. I enkäten ställdes inte någon fråga om hur personalen agerar om arbetssökande upprepade gånger låter bli att hålla överenskomna tider – det är möjligt att benägenheten att avanmäla ökar i sådana situationer. Det tycks hur som helst som att regelverket på denna punkt tillämpas mildare i praktiken än vad teorin föreskriver. Det finns en viss geografisk skillnad i materialet. Man bör inte redovisa resultaten per län, eftersom det i vissa län finns för få observationer för att några säkra slutsatser skall kunna dras. Det går dock att dela upp svaren på vilken *typ* av län det handlar om.²¹

²¹ Uppdelningen är genomförd på följande sätt: *Stockholms län* utgörs enbart av förmedlingspersonal verksamma i detta län, *storstadsläna* bildas av Skåne- och Västra Götalands län, *skogsläna* utgörs av Värmlands-, Dalarnas-, Gävleborgs-, Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län och *övriga län* handlar således om Uppsala-, Södermanlands-, Östergötlands-, Jönköpings-, Kronobergs-, Kalmar-, Blekinge-, Hallands-, Örebro- och Västmanlands län. Gotland ingår inte i undersökningen.

Som vi ser i *Diagram 1* ovan verkar personalen på arbetsförmedlingar i Stockholms län vara något mer benägna att avanmäla än personalen i andra län, framförallt i förhållande till tjänstemän verksamma i skogslänen. Detta gäller både om den arbetslöse uteblir från det första besöket efter inskrivningen (jämför 61% med 44%) och vid ett senare tillfälle (jämför 72% med 60%).

Det har också funnits en möjlighet att kommentera svaren. Även dessa indikerar att tillämpningen varierar en hel del och att många arbetsförmedlare praktiserar bestämmelserna mindre strikt än vad som stipulerats i reglerna.

3.2 Anvisning till ledig plats och åtgärd och erbjudanden om arbete

Intresset skall nu riktas mot arbetsförmedlarnas ”andra sätt” att kontrollera att arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande, d.v.s. personalens anvisningar av platser och arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt arbetserbjudanden från arbetsgivare.

Det är på sin plats att översiktligt presentera hur detta förhållandevis långa avsnitt kommer att disponeras: Under rubrik 3.2.1 redogörs för några allmänna frågor om hur förmedling av platser och åtgärder i praktiken går till. I avsnitt 3.2.2 undersöks hur information om anvisningar delges arbetslösa. Regelverket slår fast att informationsaspekten är central och det är därför motiverat att granska detta närmare. I avsnitt 3.2.3 avhandlas ett antal enkätfrågor som handlar om vad förmedlingspersonalen betraktar som lämpligt arbete. Som visades ovan är begreppet lämpligt arbete avgörande för när en rapport om ifrågasatt ersättningsrätt skall skrivas. Under rubrik 3.2.4 tittar vi närmare på den uppföljning av anvisningar som görs på förmedlingarna. En förutsättning för att tjänstemännen skall kunna rapportera personer som bryter mot gällande bestämmelser över huvud taget är givetvis att de anvisningar som görs följs upp på något sätt. I avsnitt 3.2.5 presenteras slutligen enkätfrågor som är ställda i syfte att kartlägga arbetsförmedlarnas benägenhet att skriva meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt.

3.2.1 Anvisningar till lediga platser och åtgärder

Anvisningar till lediga platser och arbetsmarknadspolitiska åtgärder är ett grundläggande fundament i förmedlingens verksamhet och en arbetssökande måste acceptera en anvisning för att inte drabbas av avstängning från a-kasseersättningen. Det är således

intressant att kort undersöka tjänstemännens agerande vid anvisningar av platser och åtgärder.

Tabell 3: Antal arbetsökande som tjänstemannen har personligt ansvar för. Andelar i procent.

Antal sökande	Andel	Kumulativ andel
0-50	13	13
51-100	14	27
101-150	19	46
151-200	18	64
201-250	12	76
251-300	11	87
301-350	4	91
351-750	9	100
Summa <i>medelvärde: 184</i>	100 <i>n=577</i>	

Arbetsförmedlarna har fått ange hur många sökande de har personligt ansvar för. De svarande bedömer i genomsnitt att de ansvarar för 184 arbetsökande. I *Tabell 3* kan man emellertid även se att spridningen är förhållandevis stor. Hur stor del av de sökande har någon gång fått anvisningar till platser och åtgärder?

Tabell 4: Hur stor del av "dina" sökande, har någon gång fått anvisning till en ledig plats? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Platsförmedlare		Arbetsvägledare	
	Andel	Kumulativ andel	Andel	Kumulativ andel
I stort sett alla	14	14	9	9
76-90%	14	28	10	19
51-75%	25	53	19	38
26-50%	24	77	27	65
10-25%	20	97	30	95
I stort sett inga	3	100	5	100
Summa	100 <i>n_p = 318</i>		100 <i>n_a = 127</i>	

Medan 53% av platsförmedlarna anger att minst hälften av deras arbetsökande har anvisats en plats är det bara 38% av arbetsvägledarnas som hävdar samma sak. Resultaten kan ses som förväntande, eftersom vägledarna ansvarar för de arbetslösa som har sämst ställning på arbetsmarknaden.

Om vi istället granskar anvisningar till arbetsmarknadspolitiska åtgärder ser vi det omvända mönstret.

Tabell 5: Hur stor del av ”dina” sökande, har någon gång fått en anvisning till en åtgärd? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Platsförmedlare		Arbetsvägledare	
	Andel	Kumulativ andel	Andel	Kumulativ andel
I stort sett alla	9	9	23	23
76-90%	10	19	17	40
51-75%	14	33	21	61
26-50%	17	50	15	76
10-25%	28	78	15	91
I stort sett inga	22	100	9	100
Summa	100 <i>n_p = 327</i>		100 <i>n_a = 180</i>	

Arbetsvägledarnas sökande hänvisas oftare till arbetsmarknadspolitiska åtgärder; 61% av arbetsvägledarna uppger att fler än hälften av deras arbetssökande någon gång anvisats en åtgärd, vilket kan jämföras med 33% av platsförmedlarna.

När under arbetslöshetsperioden anvisas vanligtvis platser eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder för första gången?

Tabell 6: När under arbetslöshetsperioden anvisar du i regel en plats/åtgärd första gången? (Ange endast ett alternativ.) Andelar i procent.

Svarsalternativ	Anvisningar till platser	Anvisningar till åtgärder
Då en sökande varit arbetslös i ☐ ☐ veckor	4	21
Det beror på vilka lediga platser det finns att anvisa	71	16
Det beror på hur aktiv den sökande bedöms vara när det gäller att söka jobb på egen hand	9	17
Annat	16	46
Summa	100 <i>n = 473</i>	100 <i>n = 520</i>

Not: De tjänstemän som markerat ”Då en sökande varit arbetslös i veckor” skulle ange antalet veckor. De personer som markerat svarsalternativet har i genomsnitt angivit att första platsen anvisas efter 2,3 veckor vad gäller anvisningar till platser och 18,3 veckor vad gäller anvisningar till åtgärder.

Helt väntat hävdar de allra flesta att när under arbetslöshetsperioden ett arbete för första gången anvisas är beroende av vilka lediga platser som finns att tillgå; 71% har angivit detta svarsalternativ. Så verkar emellertid inte vara fallet vad gäller arbetsmarknadspo-

litiska åtgärder. Närmare hälften har markerat svarsalternativet ”annat”. Vad döljer sig då bakom dessa svar? Det tjänstemännen ofta nämner är att *behovet* av åtgärden styr. Detta innebär att om det finns en åtgärd som kan öka en viss individs kompetens och därmed dennes möjligheter att få ett arbete, så sätts den in oavsett hur lång tid den sökande varit arbetslös. Andra förmedlare skriver att den sökande själv har stora möjligheter att påverka när en åtgärd skall anvisas första gången: De arbetssökande får information om vilka åtgärder som finns och får sedan själva ta initiativ till insatser.

I detta sammanhang kan det vara värt att notera att anvisningar till åtgärder snarast kan karaktäriseras som en överenskommelse mellan förmedlaren och den arbetslöse än som en direkt ”marschorder” från förmedlaren till den sökande. Detta kan vi se i *Tabell 7* nedan.

Tabell 7: Hur stor andel av de åtgärder du anvisar innebär att du först kommit överens med den sökande om att delta i denna åtgärd? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel
Träffar ej överenskommelse innan anvisning	2
I stort sett inga	1
10-25%	2
26-50%	2
51-75%	4
76-90%	11
I stort sett alla	78
Summa <i>n</i> =552	100

Nästan åtta av tio tjänstemän hävdar att i stort sett alla arbetsmarknadspolitiska åtgärder som anvisas kommer till stånd genom en överenskommelse mellan personalen och den arbetslöse. Det verkar således som att den sökande har förhållandevis stora möjligheter att påverka vilka anvisningar till åtgärder som skall göras.

Vidare ställdes frågor om de arbetssökande får fler anvisningar om de varit arbetslösa länge eller i de fall de riskerar att bli utförsäkrade.

Tabell 8: Får en sökande fler anvisningar om han eller hon varit arbetslös en längre tid eller löper risken att bli utförsäkrad? Andelar i procent.

Fråga	Ja	Nej	Summa
1. Anvisar du fler platser till en sökande som varit arbetslös en längre tid än till en sökande som varit arbetslös en kortare tid?	14	86	100 <i>n=487</i>
2. Anvisar du fler platser till en sökande som riskerar att bli utförsäkrad än till en sökande som inte riskerar detta?	19	81	100 <i>n=490</i>

Enligt 86% erhåller inte arbetssökande som varit arbetslösa en längre tid fler anvisningar. Vidare anser 81% att de inte anvisar fler platser till en sökande som riskerar att bli utförsäkrad än till en sökande som inte löper denna risk. Det verkar således som att förmedlingspersonalen inte uppfattar dessa faktorer som betydelsefulla.

Arbetsförmedlarna kan använda anvisningar till platser eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att undersöka arbetsviljan hos den arbetslöse.

Tabell 9: Hur stor andel av de platser du anvisar, anvisar du enbart för att kontrollera att den sökande står till arbetsmarknadens förfogande? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel	Kumulativ andel
I stort sett inga	73	73
10-25%	22	95
26-50%	3	98
51-75%	1	99
76-90%	0	99
I stort sett alla	1	100
Summa <i>n=492</i>	100	

Tabell 9 anger hur ofta anvisningar till platser görs för att testa en arbetssökandens arbetsvilja. Tre av fyra tjänstemän menar att i stort sett inga platser anvisas med detta syfte. Används anvisningar till arbetsmarknadspolitiska åtgärder oftare för att undersöka om den arbetslöse står till arbetsmarknadens förfogande?

Tabell 10: Hur stor andel av de åtgärder du anvisar, anvisar du för att kontrollera att den sökande står till arbetsmarknadens förfogande? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel	Kumulativ andel
Anvisar aldrig en plats i detta syfte	28	28
I stort sett inga	41	69
10-25%	23	92
26-50%	5	97
51-75%	1	98
76-90%	0	0
I stort sett alla	2	100
Summa <i>n=550</i>	100	

De flesta tjänstemän utnyttjar inte heller anvisningar till åtgärder för att testa arbetsviljan. Notera dock att tre av tio menar att minst 10% av de anvisningar som görs har detta syfte. Med anledning av den uppåtvändande konjunkturen är det svårt att avgöra om detta är en hög eller låg siffra. Man kan dock konstatera att anvisningar till åtgärder och anvisningar till lediga platser utnyttjas till att kontrollera arbetssökandes arbetsvilja i ungefär lika stor utsträckning.

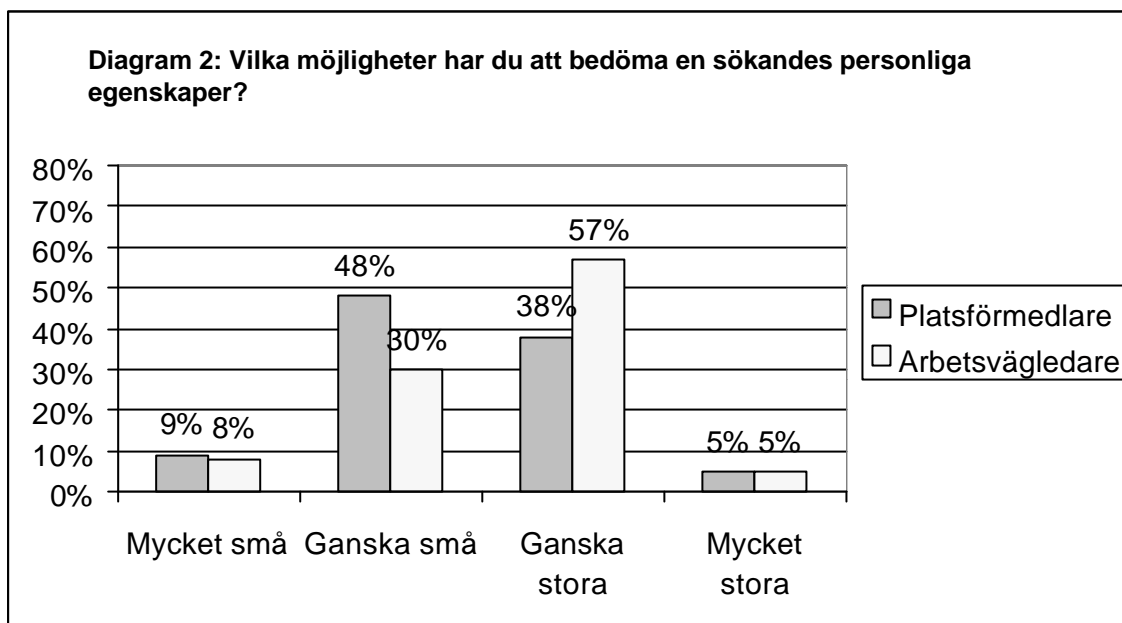
För att de sökande skall få ”rätt anvisningar” är det givetvis viktigt att personalen kan bedöma individens personliga egenskaper.

Tabell 11: Vilka möjligheter har du att bedöma en sökandes personliga egenskaper? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel
Mycket små	9
Ganska små	43
Ganska stora	43
Mycket stora	5
Totalt <i>n=508</i>	100

Vi finner att merparten anser sig ha ”ganska små” eller ”ganska stora” möjligheter att bedöma en arbetssökandes egenskaper (86%). Svaren är således koncentrerade till mitten, varvid slutsatser är svåra att dra. *Diagram 2* nedan kan emellertid ge oss lite ytterligare information. Medan 62% av vägledarna tycker att de har ”stora” eller ”ganska stora” möjligheter att avgöra sökandes egenskaper, är det bara 43% av platsförmedlarna

som menar detta. Arbetsvägledarna verkar således i högre grad anse sig kunna bedöma de arbetslösas personliga egenskaper.

3.2.2 Informationen till de arbetssökande

Eftersom en sökande som avvisar en anvisning riskerar avstängning från a-kassan är upplysningar om vad anvisningar innebär centralt. I regelverket poängteras också mycket riktigt detta.

Tabell 12: Informerar du den sökande, innan första anvisningen sker, om vad en anvisning innebär och vilka konsekvenser det kan få om han/hon avböjer anvisningen? (Flera svar kan anges.) Andelar i procent.

Svarsalternativ	Stockholms län	Övriga storstadslän	Skogslän	Övriga län
Nej, ingen särskild information	9	11	30	17
Ja, skriftlig information	28	12	11	13
Ja, muntlig information	84	74	62	76
Annat	6	16	8	5
Summa	<i>n=69</i>	<i>n=91</i>	<i>n=178</i>	<i>n=163</i>

Not: Uppdelningen av länen är genomförd på följande sätt: *Stockholms län* utgörs enbart av förmedlingspersonal verksamma i detta län, *storstadslänen* bildas av Skåne- och Västra Götalands län, *skogslänen* utgörs av Värmlands-, Dalarnas-, Gävleborgs-, Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län och *övriga län* handlar således om Uppsala-, Södermanlands-, Östergötlands-, Jönköpings-, Kronobergs-, Kalmar-, Blekinge-, Hallands-, Örebro- och Västmanlands län. Gotland ingår inte i undersökningen.

De flesta tjänstemän menar att de särskilt informerar arbetsökande innan första anvisningen om innebörd och konsekvenser av att tacka nej. Vanligtvis sker detta muntligt. Enkätresultaten tyder dock på att tjänstemän i skogslän i högre grad underlåter att lämna någon speciell information. Nästan en tredjedel av arbetsförmedlarna i skogslänen uppger inte sina sökande. Detta är naturligtvis inte bra eftersom en avstängning i praktiken omöjliggörs om inte de sökande i förväg fått information om vad en anvisning innebär och vilka konsekvenserna blir om anvisningen inte åtföljs.

Tabell 13: Hur informerar du vanligtvis en sökande om anvisning till ledig plats/åtgärd? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Anvisning till plats	Anvisning till åtgärd
Brev	65	7
Telefon	14	5
Vid besök på Af	17	83
Annat sätt	4	5
Summa	100 <i>n=336</i>	100 <i>n=426</i>

Enligt instruktionerna bör upplysningarna om anvisning, både till arbete och arbetsmarknadspolitisk åtgärd, i normalfallet delges skriftligt eller genom personlig kontakt.²² I *Tabell 13* kan man se att anvisningar till plats för det mesta sker skriftligt och att anvisningar till åtgärder i normalfallet görs när den arbetslöse besöker förmedlingen. Regelverket gör ingen skillnad på hur anvisningar till platser respektive åtgärder bör göras, men uppenbart finns det en olikhet i tillämpningen.

3.2.3 Lämpligt arbete

Genomgången i *avsnitt 2.1.2* visade hur villkoren för vad som skall anses utgöra ett *lämpligt arbete* tolkas av AMS. Eftersom ett arbetes lämplighet är avgörande för om arbetsförmedlaren skall skriva en rapport till a-kassan (i de fall en anvisning inte följts) är det givetvis viktigt att undersöka hur förmedlarna ser på begreppet lämpligt arbete.

²² 9§ AMS föreskrifter för länsarbetsnämnderna om ekonomiskt stöd vid arbetslöshet

i) bortavarotid, pendling m.m.

En dimension av lämpligheten utgörs av hur lång bortavaro från hemmet som kan accepteras. I *Tabell 14* återges personalens uppfattning om hur många timmar olika kategorier av sökande högst bör vara borta från hemmet per dag för att ett arbete skall anses lämpligt.

Tabell 14: Krav påbortavarotid från hemmet. Andelar i procent.

Timmar	Kategori				
	Ensamstående utan små barn	Sammanboende utan små barn	Samboende småbarnsförälder	Ensamstående småbarnsförälder	Äldre sökande
Upp till 7 h	6	6	6	8	7
8 h	3	3	6	12	6
9 h	2	2	7	17	5
10 h	32	31	49	46	36
11 h	12	12	6	3	9
12 h	42	43	25	13	34
13 h	1	1	0	0	1
14 h	1	1	0	0	1
15 h eller mer	1	1	1	1	1
Summa	100	100	100	100	100
Medelvärde	10,7 h n=403	10,7 h n=402	10,0 h n=398	9,4 h n=395	10,2 h n=401

Resultaten indikerar att det ställs något högre krav på sökande utan barn än på sökande med barn. Helt naturligt tycks förmedlarna kräva minst av ensamstående småbarnsföräldrar. I genomsnitt är man emellertid förhållandevis generös mot arbetssökande utan små barn. AMS föreskrifter anger att 12 timmars bortavaro markerar gränsen för lämpligt arbete, medan de svarande i genomsnitt tycker att bortavaron inte bör överstiga 10,7 timmar. Detta innebär att kravet (i genomsnitt) på reseavstånd enkel resväg är nästan 40 minuter lägre per dag än vad regelverket anger. Man kan också konstatera att kraven varierar relativt mycket. Många förmedlare begär därmed ännu mindre av de arbetssökande vad gäller pendling.²³ Sökande vid olika förmedlingar – allt annat lika – kan alltså bli behandlade på väldigt olika sätt. Att kraven är lägre än vad reglerna föreskriver är givetvis inte bra för matchningsprocessen och risken för flaskhalsar på arbetsmarknaden är uppenbar.

²³ Ungefär 55% av förmedlarna har lägre krav än de som stipuleras i regelverket.

Det verkar inte finnas några systematiska skillnader i tillämpningen mellan arbetsvägledare och platsförmedlare eller mellan tjänstemän i olika typer av län, även om förmedlare i skogslän tycks ställa något högre krav (se *Tabell 15*).²⁴

Tabell 15: Krav på bortavarotid från hemmet (genomsnitt i timmar). Svaren uppdelade på typ av län.

Kategori	Stockholms län	Övriga storstadslän	Skogslän	Övriga län
Ensamstående utan små barn	10,4	10,7	10,8	10,7
Sammanboende utan små barn	10,3	10,7	10,9	10,6
Samboende småbarnsförälder	9,6	10,0	10,3	9,9
Ensamstående småbarnsförälder	9,1	9,6	9,7	9,2
Äldre sökande	10,0	10,4	10,5	10,0

Not: Uppdelningen av länen är genomförd på följande sätt: *Stockholms län* utgörs enbart av förmedlingspersonal verksamma i detta län, *storstadsläna* bildas av Skåne- och Västra Götalands län, *skogsläna* utgörs av Värmlands-, Dalarnas-, Gävleborgs-, Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län och *övriga län* handlar således om Uppsala-, Södermanlands-, Östergötlands-, Jönköpings-, Kronobergs-, Kalmar-, Blekinge-, Hallands-, Örebro- och Västmanlands län. Gotland ingår inte i undersökningen

Hur agerar tjänstemännen i praktiken om en sökande avböjer en anvisning enbart av det skälet att platsen innebär pendling *inom* de bortavarotider som förmedlaren eller arbetsvägledaren anser att pendlingen maximalt bör vara?

Tabell 16: Vad gör du oftast när en sökande avböjer en anvisning enbart av det skälet att platsen innebär pendling inom de ovan angivna bortavarotiderna? (Ange endast ett alternativ). Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel
Ingen åtgärd	4
Anvisar ny plats/åtgärd som ej innebär dagpendling	5
Informerar den sökande om att denne kan bli av med ersättningen	71
Skriver rapport om ifrågasatt ersättningsrätt	14
Annat	6
Summa <i>n=425</i>	100

Not: I frågeställningen syftar lydelsen ”inom de ovan angivna bortavarotiderna” på de bortavarotider som tjänstemannen själv svarat att en anvisad plats högst får innebära (se *Tabell 14* ovan).

²⁴ Avstånden är längre i skogsläna och därmed är det rimligt att anta att det tar längre tid att ta sig till och från arbetet i dessa län.

Den normala åtgärden mot en arbetssökande som tackar nej till en anvisning som ligger inom de angivna bortavarotiderna är att informera om risken att förlora a-kasseersättningen; 71% anger detta. Det är bara 14% som menar att den vanligaste åtgärden är att skriva rapport om ifrågasatt ersättningsrätt. Det verkar således som att reglerna på denna punkt tillämpas mindre strängt än vad som avsetts.

Arbetssökande skall i princip stå till hela arbetsmarknadens förfogande och därmed kan i vissa fall flyttning eller pendling vara aktuellt.

Tabell 17: Hur stor andel av de platser du anvisar till följande kategorier av sökande innebär veckopendling eller flyttning? Andelar i procent.

	I stort sett inga	10-25%	26-50%	51-75%	76-90%	I stort sett alla	Summa
Ensamstående sökande utan små barn	56	26	10	5	1	2	100 <i>n=476</i>
Sammanboende sökande utan små barn	57	25	10	5	1	2	100 <i>n=469</i>
Samboende sökande med små barn	69	21	5	3	1	1	100 <i>n=468</i>
Äldre sökande	69	21	5	2	1	2	100 <i>n=469</i>

I *Tabell 17* kan man se att det är sällan som platser anvisas som innebär att de sökande måste veckopendla eller flytta. Detta gäller för samtliga kategorier i *Tabell 17*.

Det borde vara lättast att ställa höga krav på ensamstående arbetssökande utan små barn vad gäller flyttning och pendling. Hur agerar förmedlingspersonalen i normalfallet om en person som tillhör denna kategori av sökande avböjer en anvisning?

I *Tabell 18* ser man att nära hälften av tjänstemännen menar att situationen aldrig har inträffat. Om man bortser från dessa uppgår andelen som författar en rapport om ifrågasatt ersättningsrätt till ca 22%, vilket måste betraktas som en förhållandevis låg siffra. Den normala åtgärden är istället att informera sökande om att han eller hon kan förlora sin ersättning från a-kassan (54%). En möjlig tolkning av detta är att den information som lämnas till den arbetslöse medför att denne ändrar sitt beslut och antar anvisningen. I och med detta skulle ingen rapport behöva skrivas. Vad som emellertid bör observeras är att 17% menar att de inte vidtar någon åtgärd alls och att 25% väljer att

anvisa ny plats som inte innebär veckopendling eller flyttning. Det är därmed minst fyra av tio förmedlare som på denna punkt definitivt agerar mindre strikt än vad regelverket förespråkar.

Tabell 18: Vad gör du oftast när en ensamstående sökande utan småbarn avböjer en anvisning enbart av det skälet att platsen innebär veckopendling eller flyttning? (Flera alternativ kan anges.) Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel av de som svarat	Andel av de som ställts inför situationen
Har aldrig hänt	43	-
Ingen åtgärd	12	17
Anvisar ny plats/åtgärd som ej innebär veckopendling eller flyttning	14	25
Informerar den sökande om att denne kan bli av med ersättningen	32	54
Skriver rapport om ifrågasatt ersättningsrätt	14	22
Annat	5	10
Summa <i>n=486</i>		

En annan aspekt som handlar om den arbetssökandes geografiska rörlighet är registreringen i sökanderegistret. Om en arbetsförmedlare eller vägledare upptäcker att den arbetslöse bara är registrerad som sökande på den lokala arbetsmarknaden, och inga personliga skäl finns som hindrar att sökning även sker i närliggande områden, skall personalen utvidga sökandeområdet.

Tabell 19: Vad gör du när du upptäcker att den sökande är registrerad som sökande enbart på den lokala arbetsmarknaden, och inga personliga skäl finns som hindrar att den sökande även söker i närliggande områden (dagpendlingsavstånd)? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel
Har aldrig hänt	8
Ingen åtgärd	4
Utvidgar sökandeområdet i sökanderegistret, men bara efter samtal med den sökande	65
Utvidgar sökandeområdet i sökanderegistret	17
Annat	6
Summa <i>n=486</i>	100

De allra flesta arbetsförmedlarna följer regelverket och utvidgar sökandeområdet; aningen direkt (17%) eller efter samtal med den sökande (65%). Det är mycket sällan som förmedlingspersonalen inte vidtar någon åtgärd alls (4%). Vi har inte frågat efter hur

ofta situationen uppstår. Det kan vara så att det är sällan som det upptäcks att registreringen är felaktig.

ii) hälsoskäl och deltidspensionärer

Nästa fråga handlar om tjänstemännens agerande i de fall en arbetssökande åberopar hälsoskäl för att avböja en anvisning.

Tabell 20: Anvisar du en ledig plats om den sökande åberopar hälsoskäl men ej kan styrka detta med ett läkarutlåtande? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel
Ja	68
Nej	32
Summa <i>n=494</i>	100

Ungefär 68% anvisar ledig plats om en sökande åberopar hälsoskäl men *inte* kan styrka detta med ett läkarintyg. Således tycks de flesta förmedlare tillämpa regelverket ”korrekt”, men handlandet verkar likväl variera en hel del: Av ca 6 000 förmedlare är det nästan 2 000 som inte kräver läkarintyg. Det finns inga systematiska skillnader i tillämpningen mellan förmedlare i olika typer av län eller mellan arbetsvägledare och platsförmedlare.

Tabell 21: Anvisar du en ledig deltidsp plats till en deltidspensionär? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel
Ja	81
Nej	19
Summa <i>n=479</i>	100

Tabell 21 visar att en stor majoritet anvisar lediga deltidsp platser till deltidspensionärer. På denna punkt ligger den praktiska tillämpningen av bestämmelserna nära beslutsintentionerna.

iii) löfte om annan anställning

Om en arbetssökande vid en anvisning har löfte om anställning från en annan arbetsgivare kan det erbjudna arbetet anses olämpligt. Detta under förutsättning att den arbetslöse kan dokumentera löftet.

Tabell 22: Anvisar du en plats till en sökande som säger sig ha fått ett löfte om anställning hos annan arbetsgivare? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Löftet ej dokumenterat	Dokumenterat löfte
Nej, aldrig	6	38
Nej, inte om den sökande kan precisera ett tillträdesdatum, oavsett hur långt fram i tiden	24	20
Ja, men endast om den utlovade anställningens tillträdesdag ligger minst □□ veckor längre fram i tiden än den anvisade platsens tillträdesdag	27	30
Ja, oavsett när den utlovade anställningen ska tillräddas	43	12
Summa	100 <i>n=466</i>	100 <i>n=452</i>

Not: De tjänstemän som markerat "Ja, men endast om den utlovade anställningens tillträdesdag ligger minst □□ veckor längre fram i tiden än den anvisade platsens tillträdesdag" ombads ange antalet veckor. I genomsnitt anger man 4,8 veckor i de fall löftet ej är dokumenterat och 5,8 veckor vid dokumenterat löfte.

De flesta svarande menar att de anvisar plats till sökande som inte kunnat styrka löftet. Den praktiska tillämpningen verkar således likna den tilltänkta. På samma sätt anvisar man för det mesta inte en plats om dokumenterat löfte finns. Vi ser emellertid även i *Tabell 22* att det finns en relativt stor variation i praktiserandet.

iv) lörens betydelse

Lönen kan, i vissa fall, ha betydelse för om ett arbete skall anses vara lämpligt. För det första bör kostnaderna för att komma till och från arbetet stå i rimlig proportion till den lön som den arbetssökande erbjuds. Hur stor del av bruttolönen får reskostnaderna, enligt arbetsförmedlingens personal, utgöra för att plats skall anvisas?

Tabell 23: Hur stor andel av bruttolönen (lönen före skatt) får reskostnaderna maximalt utgöra för att du ska anvisa en ledig plats? Andelar i procent.

Andel av bruttolönen	Andel	Kumulativ andel
Upp till 4%	3	3
5-8%	33	36
9-12%	41	77
13-16%	8	85
17-20%	10	95
21% eller mer	5	100
Summa <i>medelvärde: 11%</i> <i>median: 10%</i> <i>typvärde: 10%</i>	100 <i>n=165</i>	

Av de 611 individer som besvarat enkäten är det bara 165 personer som har lämnat svar på denna enkätfråga, d.v.s. knappt en tredjedel. Den låga svarsfrekvensen kan bero på många saker och vi kan här bara spekulera om dessa. Man kan bl.a. tänka sig att det är svårt att precisera gränsen i procentsiffror. Det kan också vara så att man inte har någon generell praxis utan att betydelsen av reskostnaderna får varieras mycket från fall till fall. Det skulle vidare kunna vara ett tecken på att man inte vet hur man bör agera, på att frågan aldrig aktualiseras eller på att man utgår från absoluta- istället för från relativa belopp.

I genomsnitt anger de tjänstemän som besvarat frågan att plats inte anvisas om reskostnaderna överstiger 11% av bruttolönen. Regelverket preciserar inte vilken reskostnad som en sökande måste acceptera. Därmed går det inte att fastslå om tillämpningen ligger nära beslutsintentionerna eller inte, men spridningen är förhållandevis stor. Ett exempel kan illustrera detta: De två vanligaste svaren utgörs av 5% respektive 10%²⁵. Om vi antar att den erbjudna bruttolönen är 14 000 kr/månad, så är arbetet olämpligt om reskostnaderna överstiger 700 kr/månad för den tjänsteman som svarat 5% och 1 400 kr/månad för den som svarat 10%. Detta bör betraktas som en stor spridning.

Lönens relation till A-kasseersättningen är också relevant. I normalfallet skall B-nen inte ha någon betydelse, men om den understiger ersättningen "väsentligt" (med mer än 10%) kan arbetet anses vara olämpligt.

²⁵ Knappt 20% av de svarande har angivit 5% och drygt 40% har angivit 10%.

Tabell 24: Med avseende på den erbjudna lörens relation till a-kasseersättningen, när anvisar du inte en ledig plats? (Ta ej hänsyn till reskostnader här.) Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel
När lönen överstiger kassaersättningen med högst □□ %	0
När lönen är lika med kassaersättningen	15
När lönen understiger kassaersättningen med högst □□ %	85
Summa <i>n</i> =297	100

Not: De svarande skulle ange med hur mycket lönen skulle understiga/överstiga ersättningen för att anvisningen inte skulle göras (representeras av □□ i tabellen).

Som vi ser i *Tabell 24* krävs det, enligt 85%, att lönen understiger kassaersättningen för att en anvisning *inte* skall göras. Observera dock att det även här är förhållandevis många förmedlare som inte lämnat något svar; knappt hälften har besvarat frågan (297 st). Detta kan ånyo vara en indikator på att bedömningarna varierar från fall till fall, men en minst lika trolig orsak är att de flesta aldrig ställts inför situationen att lönen varit lägre än a-kasseersättningen. Med hur många procent måste lönen i genomsnitt understiga ersättningen från a-kassan för att en anvisning inte skall göras?

Tabell 25: Andelen (i procent) som lönen skall understiga a-kasseersättningen för att en anvisning till ledig plats inte skall göras. Andelar i procent.

Medelvärde	13
Median	10
Typvärde	10
Min	0
Max	90
Antal observationer	<i>n</i> =258

Not: Omkring åtta av tio förmedlare (av 258) har angivit typvärdet (10%).

Här är det lämpligt att granska medianen, eftersom det finns extremvärden som ”driver upp” medelvärdet. De som *besvarat* frågan följer således AMS allmänna råd om tillämpningen av lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring i sitt praktiska agerande: Ett arbete kan anses vara olämpligt om lönen understiger 10% av ersättningen från a-kassan. Eftersom bortfallet är stort bör vi emellertid vara försiktiga med att generalisera resultaten. Regelverket, och majoriteten av de som besvarat frågan, kräver således att en sökande måste acceptera ett arbete där han eller hon får ca 70% av tidigare lön. Detta

eftersom a-kassan ger en 80-procentig kompensationsgrad (för inkomster upp till knappt 16 000 kr/mån). Kravet är därmed att betrakta som strängt.²⁶

En tredje relevant fråga är följaktligen den erbjudna lörens relation till den lön den arbetssökande fått i tidigare arbete.

Tabell 26: Anvisar du en ledig plats om den erbjudna lönen understiger den sökandes tidigare lön? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel
Ja, oavsett tidigare lön	88
Ja, men endast om den erbjudna lönen understiger tidigare lön med högst □□ %	9
Nej	3
Summa <i>n=426</i>	100

Not: De svarande skulle ange med hur mycket lönen skulle understiga tidigare lön för att en anvisning inte skulle göras (representeras av □□ i tabellen).

Återigen tycks tillämpningen ligga nära regelverket. Närmare 90% uppger att de anvisar plats oavsett den erbjudna lörens relation till tidigare lön. Det är denna linje som regelverket förespråkar.

3.2.4 Uppföljning av anvisade platser

En förutsättning för kontrollen av de arbetslösas insatser är att de platser som personalen förmedlar följs upp. I enkäten ställdes ett antal enkätfrågor om hur uppföljningen går till i praktiken.

Inledningsvis frågades efter hur ofta förmedlaren undersöker vilka försök den arbetssökande på *egen hand* har gjort för att skaffa sig ett arbete.

²⁶ Ett exempel kan illustrera detta: En arbetssökande som i tidigare arbete haft en månadslön på 14 000 kr får genom a-kassan en ersättning på 11 200 kr/mån. Detta innebär i sin tur att den arbetslöse är tvungen att ta ett arbete med en månadslön på 10 080 kr. Den sökande måste därmed sänka sin lön avsevärt i förhållande till lönen i det ursprungliga arbetet.

Tabell 27: Hur stor andel av dina kontakter med sökande, innebär att du frågar vilka lediga platser som sökts eller vilka arbetsgivare som kontaktats, sedan ni hade kontakt förra gången? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel	Kumulativ andel
I stort sett inga	2	2
10-25%	10	12
26-50%	15	27
51-75%	15	42
76-90%	15	57
I stort sett alla	43	100
Summa <i>n=494</i>	100	

Att fråga arbetssökande om vilka platser som sökts och vilka arbetsgivare som kontaktats sedan det senaste besöket kan ses som det enklaste uppföljningssättet. Man kan därmed förvänta sig att tjänstemännen för det mesta kontrollerar detta. Vi finner att drygt sju av tio svarar att fler än hälften av kontakterna innebär att den arbetssökandes ansträngningar undersöks. Fyra av tio menar också att i stort sett varje kontakt innebär frågor av detta slag. Det verkar alltså som att arbetsförmedlarna för det mesta undersöker vilka egna initiativ som tagits, men samtidigt är det inte en standardåtgärd vid alla kontakter för alla förmedlare.

Ställer platsförmedlarna och yrkesväglarna några krav på den arbetssökande att han eller hon måste söka ett visst antal platser mellan kontakttillfällena?

Tabell 28: Hur stor andel av dina kontakter med sökande, innebär att du kräver att han/hon ska söka ett visst antal lediga platser mellan de tillfällen ni har kontakt? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel	Kumulativ andel
Har inte sådana krav	72	72
I stort sett inga	5	77
10-25%	9	86
26-50%	3	89
51-75%	3	92
76-90%	3	95
I stort sett alla	5	100
Summa <i>n=464</i>	100	

Det är inte vanligt att tjänstemännen ställer krav på de arbetssökande att söka ett visst antal jobb; 72% menar att de aldrig har krav av detta slag.

Ingen av ovanstående två frågor handlar om uppföljning av de anvisningar som förmedlaren eller arbetsvägledaren lämnat. De rör istället kontrollen av de arbetssökandes *egna initiativ*. Nu skall intresset riktas mot uppföljningen av de konkreta anvisningar som förmedlingspersonalen ger arbetssökande. Här är det än viktigare att tjänstemännen har kontroll över de arbetssökandes insatser, eftersom en arbetslös som inte följer en anvisning riskerar avstängning från arbetslöshetsförsäkringen.

Tabell 29: Hur stor andel av de anvisningar du ger till lediga platser följs upp genom samtal med arbetsgivaren/arbetstagaren? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Uppföljning genom samtal med arbetsgivare	Uppföljning genom samtal med arbetssökande
Följer inte upp anvisningar med arbetsgivaren/arbetssökande	18	2
I stort sett inga	13	3
10-25%	20	16
26-50%	6	15
51-75%	7	14
76-90%	8	12
I stort sett alla	28	38
Summa	100 <i>n=487</i>	100 <i>n=488</i>

Ett sätt att följa upp anvisningar är att kontakta arbetsgivaren ifråga. Knappt en tredjedel (28%) hävdar att de i stort sett alltid följer upp anvisningar genom samtal med arbetsgivaren. Ungefär lika många (31%) följer inte alls eller i enbart liten utsträckning upp sina anvisningar genom att samtala arbetsgivaren. Vi ser således att tillämpningen varierar i hög grad mellan olika tjänstemän. Man kan knappast begära att alla anvisningar skall kontrolleras genom att arbetsgivaren kontaktas. Det är betydligt rimligare att ett visst stickprov undersöks. Hur stort detta stickprov bör vara är givetvis en fråga som det är svårt att lämna generella svar på. Att de bör vara fler än noll förefaller emellertid rimligt. Att hela tre av tio förmedlare i princip aldrig följer upp genom samtal med arbetsgivare är därmed möjligen något oroväckande.

Ett annat, inte lika "kvalificerat", sätt att undersöka om anvisningar har följts är att diskutera saken med den arbetslöse. Detta är givetvis ett betydligt vanligare uppföljningssätt. Lägg dock märke till att det även här finns en viss spridning i svaren.

I *Tabell 30* nedan visas skillnaden i uppföljningen mellan olika typer av län. Här kan man bl.a. se att förmedlingspersonalen i Stockholms län tycks kontrollera färre anvisningar genom kontakter med arbetsgivare än vad förmedlingstjänstemän i andra delar av landet gör. Man kan också se att arbetsförmedlarna i skogslänen är de som i genomsnitt följer upp minst genom samtal med den arbetslöse.

Tabell 30: Tjänstemännens uppföljning av anvisningar till lediga platser. Andelar i procent.

Andelen anvisningar som följs upp	Uppföljning genom samtal med arbetsgivare				Uppföljning genom samtal med arbetssökande			
	Stockholms län	Övriga storstads-län	Skogslän	Övriga län	Stockholms län	Övriga storstads-län	Skogslän	Övriga län
0-25%	67	44	53	47	13	16	31	22
26-50%	9	3	5	9	15	18	16	13
51-75%	3	10	8	5	17	14	13	12
76-100%	21	43	34	39	55	52	40	53
Summa <i>n=480</i>	100	100	100	100	100	100	100	100

Not: Uppdelningen av länen är genomförd på följande sätt: *Stockholms län* utgörs enbart av förmedlingspersonal verksamma i detta län, *storstads-länen* bildas av Skåne- och Västra Götalands län, *skogslänen* utgörs av Värmlands-, Dalarnas-, Gävleborgs-, Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län och *övriga län* handlar således om Uppsala-, Södermanlands-, Östergötlands-, Jönköpings-, Kronobergs-, Kalmar-, Blekinge-, Hallands-, Örebro- och Västmanlands län. Gotland ingår inte i undersökningen.

Hur ofta undersöker personalen *orsaken* till att den sökande inte fått arbetet genom samtal med arbetsgivaren eller med den arbetslöse? Detta är en intressant fråga eftersom 43§ Lagen (1997:238) om arbetslöshetsersättning anger att en sökande som "...genom sitt uppträdande uppenbarligen vållat att anställningen inte kommit till stånd" kan förlora sin rätt till ersättning från arbetslöshetskassan.

Tabell 31: När ett anvisat jobb inte leder till anställning, hur stor andel av de anvisade platserna följs upp genom att fråga arbetsgivaren om orsaken till varför den sökande inte fått jobbet? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel	Kumulativ andel
Frågar inte om orsaken	20	20
1-25%	40	60
26-50%	14	74
51-75%	8	82
76-100%	18	100
Totalt <i>n=412</i>	100	

Tabell 32: Hur stor andel av de anvisningar du följer upp genom samtal med den arbetsökande och som inte resulterar i en anställning, innebär att du resonerar igenom eventuella orsaker till detta med den sökande? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel	Kumulativ andel
Resonerar inte igenom orsaker	2	2
I stort sett inga	8	10
10-25%	20	30
26-50%	13	43
51-75%	14	57
76-90%	10	67
I stort sett alla	33	100
Summa <i>n=485</i>	100	

Resultaten visar att tillämpningen varierar en hel del. Det verkar inte vara särskilt vanligt att orsaker diskuteras med arbetsgivaren; sex av tio förmedlare följer upp mindre än 25% av sina anvisningar genom att arbetsgivaren tillfrågas om orsaken till att den sökande inte fått arbetet (*Tabell 31*). Förvånansvärt många går inte heller igenom orsakerna med den sökande; en tredjedel diskuterar orsakerna med mindre än 25% av de arbetssökande i de fall en anvisad plats inte leder till anställning (*Tabell 32*).

Ytterligare ett sätt att följa upp anvisningar skulle kunna vara genom att begära att den sökande visar upp intyg från arbetsgivare om att den anvisade platsen verkligen har sökts.

Tabell 33: Hur stor andel av de anvisningar till lediga platser du ger, innebär att du kräver att den sökande visar upp intyg från arbetsgivaren om att anvisad plats har sökts? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Andel	Kumulativ andel
Kräver inte intyg från arbetsgivaren	53	53
I stort sett inga	31	84
10-25%	9	93
26-50%	2	95
51-75%	1	96
76-90%	1	97
I stort sett alla	3	100
Summa <i>n</i> =482	100	

Enkätsvaren indikerar att förmedlingspersonalen mycket sällan begär intyg; 53% kräver aldrig intyg och ytterligare 31 procentenheter kräver i stort sett inga intyg. Inga större skillnader existerar mellan platsförmedlarnas och arbetsvägledarnas agerande. Det finns inte heller någon nämnvärd variation i tillämpningen mellan storstadslän, skogslän och övriga län.

Resultaten på de frågor som rör uppföljningen tyder på att det finns möjligheter att öka kontrollinsatserna. Givetvis är detta en avvägningsfråga, eftersom ytterligare satsning på kontroll tar extra resurser i anspråk. Man kan möjligtvis även tänka sig att relationen mellan tjänstemannen och den arbetssökanden försämras om alltför mycket energi läggs på kontrollåtgärder. Samtidigt är det nödvändigt med uppföljningar för att information om den arbetslöse verkligen står till arbetsmarknadens förfogande skall kunna erhållas och för att kraven i arbetslöshetsförsäkringen därmed skall få reell effekt. Man kan även tänka sig att arbetsförmedlaren genom uppföljningen lär sig något om den arbetssökandes brister som kan vara till användning i det fortsatta arbetet. Detta gäller kanske framförallt vid uppföljning via kontakt med arbetsgivaren.

3.2.5 Rapport om ifrågasatt ersättningsrätt

Brott mot arbetslöshetsförsäkringens regelverk kan leda till att meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt skrivs. I syfte att utröna benägenheten att skriva sådana rapporter ställdes ett antal frågor.

Det första att undersöka är arbetsförmedlarnas agerande i de fall arbetssökande inte alls svarar på en anvisning till plats eller åtgärd. Reglerna slår fast att en arbetslöse som inte svarar på en sådan anvisning skall avanmälans.²⁷

Tabell 34: Vad gör du oftast när den sökande inte svarar på telefon eller per brev för anvisning till plats/åtgärd? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Anvisning till plats	Anvisning till åtgärd
Har aldrig hänt	19	27
Ingen åtgärd	7	3
Avanmälan	47	53
Skickar rekommenderat brev	3	2
Annat	24	15
Summa	100 <i>n=485</i>	100 <i>n=542</i>

Vid en första anblick kan det tyckas vara relativt få som gör avanmälan i de fall arbetssökande inte lämnar något svar på anvisning till plats (47%). Då bör man dock notera att 19% menar att situationen aldrig uppkommit. Dessutom visar det sig att de som markerat ”annat” (24%) nästan alltid hävdar att de gör avanmälan. Skillnaden mellan de som angivit att man avanmäler och de som svarat ”annat” ligger i att den senare gruppen först skickar ut en skriftlig förfrågan innan avanmälan görs. Det förefaller således som att de flesta till slut gör en avanmälan om situationen så kräver; den skillnad som finns handlar istället om *när* avanmälan görs. Ett liknande mönster gäller i de fall arbetssökande inte svarar på en anvisning till åtgärd. Det tycks alltså finnas en relativt god överensstämmelse mellan regler och implementering i detta fall.

Vad händer i normala fall då en sökande avböjer anvisningar till arbete, arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller arbetserbjudanden från arbetsgivare?

²⁷ Se AMS föreskrifter för länsarbetsnämnderna om ekonomiskt stöd vid arbetslöshet

Tabell 35: Vad gör du oftast då en sökande avböjer en anvisning? (Flera alternativ kan anges.) Andelar i procent.

Svarsalternativ	Sökande avböjer en gång			Sökande avböjer upprepade gånger		
	Plats	Erbjudande	AMPÅ	Plats	Erbjudande	AMPÅ
Ingen åtgärd	3	0	1	0	0	2
Anvisar ny plats	8	5	9	4	2	3
Tar reda på orsakerna till varför den sökande avvisat erbjudandet	89	83	89	53	57	57
Informerar den sökande om att denne kan bli av med ersättningen	69	69	70	60	56	59
Skriver meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt (rapport)	25	42	26	77	81	66
Annat	5	5	6	7	3	6
Summa	<i>n=307</i>	<i>n=255</i>	<i>n=308</i>	<i>n=271</i>	<i>n=227</i>	<i>n=264</i>

Not (I): *Plats* syftar på anvisning till plats gjord av förmedlingspersonal, *erbjudande* åsyftar arbetserbjudande från arbetsgivare och *AMPÅ* utgör förkortningen för förmedlarnas anvisningar av arbetsmarknads-politiska åtgärder.

Not (II): I antalet observationer (*n*) har de personer som uppger att situationen aldrig uppkommit på denna enkätfråga, samt de som hävdar att situationen aldrig uppkommit på den fråga som presenteras i *Tabell 37* nedan exkluderats.

Inledningsvis bör vi observera att de svarande kan ha tolkat frågorna på olika sätt. En del tjänstemän kan ha uppfattat frågan så som att den syftar på *alla* anvisningar som görs, medan andra enbart associerat till lämpliga anvisningar.²⁸ De förmedlare som uppfattar frågan som att den syftar på alla anvisningar skulle inkludera sådana som görs i ett förstaläge och som först senare, efter samtal med den sökande, visar sig vara olämpliga. I en tidigare enkätfråga (se *Tabell 13*) framkom att anvisningar till platser oftast sker per brev. Det är möjligt att arbetsförmedlaren inte har tillgång till all nödvändig information när brevet skickas ut, men att information senare kan komma fram genom samtal med den arbetssökande. Sådana uppgifter kan mycket väl vara tillräckliga för att det skall stå klart att anvisningen i själva verket inte är lämplig. Även om tjänstemännen i teorin för det mesta bör känna till den sökandes situation, och att en anvisning som görs skall vara lämplig, är det inte nödvändigt att så är fallet praktiken. Enligt vår bedömning är risker-

²⁸ Eftersom enkäten i övrigt i stor utsträckning handlat om arbeten och åtgärder som förmedlarna bedömt som "lämpliga" är detta inte ett orimligt antagande.

na för detta inte lika stora vid anvisningar till åtgärder, eftersom dessa för det mesta sker genom en personlig kontakt (se *Tabell 13*).

Det också möjligt att många av de som svarat ”informerar den sökande om att denne kan bli av med ersättningen” menar att detta kan vara tillräckligt för att arbetslösa som tackat nej (för det mesta) ändrar sig och antar erbjudandet. I sådana fall är det naturligtvis inte nödvändigt att rapport författas.

Beroende på tolkningsproblemen bör slutsatser dras med viss försiktighet. Fördelningen av svaren i *Tabell 35* tyder emellertid på att den som upprepade gånger avböjer anvisning löper en klart större risk att bli rapporterad än den som tackar nej första gången. Vidare verkar det som att det är värre att tacka nej till erbjudanden om arbete än till platsanvisningar. Att avvisa platser tycks i sin tur vara ett värre regelbrott än att avböja arbetsmarknadspolitisk åtgärd, åtminstone då sökande upprepade gånger tackar nej. En uppdelning av de svarande på platsförmedlare/arbetsvägledare eller på typ av län påvisar inga nämnvärda variationer.

Vi har även frågat om hur stor andel av de anvisningar som görs som leder till att rapport författas. Det är alltså i princip samma sak som behandlas i *Tabell 36* som i *Tabell 35*; frågan är bara formulerad på ett annorlunda sätt.

Tabell 36: Hur stor andel av de anvisningar till arbete där en sökande avböjer anvisningen leder till att meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt skrivs. Andelar i procent.

Svarsalternativ	Sökande avböjer en gång			Sökande avböjer upprepade gånger		
	Plats	Erbjudande	AMPÅ	Plats	Erbjudande	AMPÅ
Skriver inte rapporter	8	6	13	6	5	10
I stort sett inga	61	45	64	26	20	31
10-25%	14	16	11	14	11	13
26-50%	5	2	2	4	5	3
51-75%	2	7	2	7	5	6
76-90%	3	7	2	13	13	10
I stort sett alla	7	17	6	30	41	27
Summa	100 <i>n=297</i>	100 <i>n=242</i>	100 <i>n=306</i>	100 <i>n=265</i>	100 <i>n=221</i>	100 <i>n=282</i>

Not (I): *Plats* syftar på anvisning till plats gjord av förmedlingspersonal, *erbjudande* åsyftar arbetserbjudande från arbetsgivare och *AMPÅ* utgör förkortningen för förmedlarnas anvisningar av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Not (II): I antalet observationer (*n*) har de personer som uppger att situationen aldrig uppkommit på denna enkätfråga, samt de som hävdade att situationen aldrig uppkommit på den fråga som presenteras i *Tabell 37* nedan exkluderats.

Observera inledningsvis att precis som i *Tabell 35* finns det en risk att olika förmedlare tolkat enkätfrågorna i *Tabell 36* på olika sätt. Därmed skall resultaten tolkas med viss försiktighet. Slutsatserna som dras utifrån *Tabell 36* är dock desamma som de som *Tabell 35* gav vid handen: (i) risken att rapporteras är större vid upprepade förseelser än vid enstaka förseelser och (ii) det tycks uppfattas som att det är en värre förseelse att tacka nej till erbjudande från arbetsgivare än att avböja anvisat arbete, samtidigt som det, å andra sidan, förefaller vara lindrigare att avvisa anvisad åtgärd än att avvisa anvisat arbete. Det tydligaste sättet att belysa detta är att summera andelen förmedlare som svarat ”skriver inte rapporter” och ”i stort sett inga” i de olika typfallen: Vid anvisning till åtgärd skriver 77% inte rapport vid enstaka förseelse, medan 41% inte gör så vid upprepade förseelser. Vid anvisning till plats skriver 69% inte rapport vid det första tillfället en sökande bryter mot reglerna, medan 32% låter bli att rapportera även upprepade förseelser. När arbetserbjudande från arbetsgivare avvisas av sökande uppger 51% att de inte rapporterar förstagångsförseelse, medan 25% inte heller anmäler återfallsförseelser.

I *Tabell 37* nedan anges de orsaker som de svarande uppger inverkar på benägenheten att skriva meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt.

Tabell 37: Vad är den främsta anledningen till att du inte skriver ett meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt (rapport) när den sökande avböjt en anvisning eller ett erbjudande? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Plats	Erbjudande	Åtgärd
Situationen har ej varit aktuell	43	54	46
En avstängning drabbar den sökande så hårt ekonomiskt	1	2	2
Det känns inte meningsfullt då a-kassan sällan beslutar om avstängning	8	6	4
Det är en alltför omständlig administrativ process	13	9	10
Det är svårt att inför den sökande hävda den anvisade platsens lämplighet om den sökande inte anser det	11	10	13
Annat	24	19	25
Summa	100 <i>n=441</i>	100 <i>n=434</i>	100 <i>n=496</i>

Not: De individer som svarat ”situationen har ej varit aktuell” har exkluderats i *Tabell 35* och *Tabell 36* ovan.

Det visar sig att en besvärlig administrativ process och att det är svårt att inför den arbetssökande hävda platsens lämplighet, är de två vanligaste anledningarna (av de fasta svarsalternativen) till att rapport inte skrivs när en sökande avböjt en anvisning eller ett

erbjudande. I frågeformuleringen preciserades inte heller här att det rörde sig om en ”lämplig plats”. Detta återspeglas av att många markerat svarsalternativet ”annat”. Bakom dessa svar döljer sig mycket ofta kommentarer av typen ”jag har missbedömt den sökandes kompetens”, ”i allmänhet har sökande godtagbara skäl till att inte söka” och ”det har framkommit orsaker som inte var kända vid anvisningstillfället”. Den främsta orsaken att inte skriva rapport tycks således vara att arbetet helt enkelt inte var lämpligt.

I samband med *Tabell 35* och *Tabell 36* noterades att vi med säkerhet inte kan veta hur stora problemen är med att förmedlare låter bli att rapportera sökande som bryter mot gällande regler, eftersom vi inte är helt övertygade om att tjänstemännen tolkat frågorna på samma sätt. Från *Tabell 37* kan man dock dra slutsatsen att *åtminstone* omkring en tredjedel av arbetsförmedlarna låter faktorer som egentligen inte skall ha betydelse för om rapport skall skrivas eller inte spela roll. Dessa resultat erhålls genom att summera andelarna som svarat ”en avstängning drabbar den sökande så hårt ekonomiskt”, ”det känns inte meningsfullt då a-kassan sällan beslutar om avstängning”, ”det är en alltför omständlig administrativ process” och ”det är svårt att inför den sökande hävda den anvisade platsens lämplighet om den sökande inte anser det”.²⁹ Ingen av dessa faktorer skall egentligen få inverka på om meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt skall författas eller inte. Man bör dock notera att resultaten *inte* innebär att ca en tredjedel av förmedlarna *alltid* agerar felaktigt, utan bara att dessa vid vissa tillfällen låter irrelevanta faktorer ha betydelse. Observera också att denna andel mycket väl kan vara högre: För det första kan det i vissa fall bakom svarsalternativet ”annat” finnas tankegångar som egentligen inte skall inverka på agerandet. För det andra är det tjänstemännens bedömningar som undersöks i denna rapport. Eftersom de fyra svarsalternativ som presenterats ovan, enligt regelverket, inte är ”godtagbara” skäl att låta bli att rapportera en arbetssökande som bryter mot reglerna, är det inte orimligt att anta att förmedlare som i vissa fall låter dessa faktorer ha betydelse ändå inte markerat något av svarsalternativen.

I Ds. 1999:58 föreslås att sanktionsreglerna i den svenska arbetslöshetsförsäkringen skall göras mindre stränga. Huvudmotivet till förslaget är följande:

²⁹ För anvisningar till plats är denna andel 33%, för anvisningar till åtgärder 29% och för erbjudanden från arbetsgivare 27%.

De ekonomiska sanktionerna har överlag skärpts relativt kraftigt under senare år. Det kan sättas ifråga om skärpningen har varit effektiv eller om den har medfört att arbetsförmedlare drar sig för att rapportera förekomsten av vägran att ta anvisat arbete.³⁰

Man anger dessutom att sanktionernas storlek antagligen inte svarar mot vad gemene man anser är rimliga straffåtgärder, samt att om regelverket i övrigt skall tillämpas mer strikt och att det därigenom skrivs fler rapporter ”kan det i sig motivera en mildare form av sanktion.”³¹ I vår enkät har vi undersökt om huvudmotivet till förslaget kan förväntas vara giltigt.

Tabell 38: Skulle du oftare skriva ett meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt (rapport) om den sökande inte förlorade hela ersättningen vid en avstängning? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Plats	Erbjudande	Åtgärd
Nej	63	64	65
Tveksamt	24	25	24
Troligtvis	10	8	8
Ja	3	3	3
Summa	100 <i>n=488</i>	100 <i>n=486</i>	100 <i>n=540</i>

I enkäten finner man inte stöd för hypotesen att arbetsförmedlingens personal i högre grad skulle skriva rapporter om sökande inte förlorade hela ersättningen vid en avstängning; endast 3% menar att man definitivt skulle göra detta. Vissa svarande är tveksamma, men fler än sex av tio anser att man inte påverkas av sanktionsreglerna. Observera dock att det kan vara svårt för arbetsförmedlarna att bedöma agerandet i en hypotetisk situation. Dessutom skall sanktionerna i teorin inte spela någon roll för tjänstemännens bedömning, vilket innebär att de svarande uppenbart har incitament att svara nekande.

Den sista enkätfrågan att redovisa i denna rapport gäller förmedlarnas villighet att rapportera sökande vid olika arbetsmarknadssituationer. I Forslund (1999) visas att det finns ett samband mellan antal vakanser och antalet rapporter som skrivs. Finns det få lediga arbeten och därmed ett fåtal platser att anvisa, är sannolikheten att en sökande låter bli att tacka ja till anvisning mindre. Därmed ökar antalet rapporter i tider av

³⁰ Ds 1999:58, 219

³¹ Ds 1999:58, 220

många lediga jobb.³² Anser förmedlarna att antalet lediga platser har någon betydelse för agerandet?

Tabell 39: När det finns få lediga platser att anvisa, är du då mer eller mindre benägen att skriva ett meddelande om ifrågasatt ersättningsrätt (rapport) om en sökande avböjer en anvisning/ett erbjudande, än när det finns gott om lediga platser att anvisa? Andelar i procent.

Svarsalternativ	Plats	Erbjudande	Åtgärd
Mindre benägen	10	7	7
Varken eller	81	82	84
Mer benägen	9	11	9
Summa	100 <i>n=459</i>	100 <i>n=478</i>	100 <i>n=533</i>

Tabell 39 visar att antalet tillgängliga platser på arbetsmarknaden i ett enskilt fall, enligt de svarande, inte har någon inverkan på benägenheten att skriva rapport: Åtta av tio hävdar att antalet vakanser inte har någon betydelse. Med resultaten i Forslund (1999) i minnet kan man vid en första anblick tycka att resultaten är något förvånande. I den situation som förmedlingspersonalen ställts inför på frågan i Tabell 39 har emellertid den sökande redan tackat nej till anvisningen eller erbjudandet. Tjänstemännens agerande borde i en sådan situation inte påverkas av hur många lediga arbeten som finns. Eftersom det handlar om två icke jämförbara situationer, skulle därmed enkätsvaren och Forslunds resultat inte motsäga varandra.

4. Avslutning

Syftet med denna studie var att besvara frågan: Hur tillämpas arbetslöshetsförsäkringens regelverk på arbetsförmedlingarna? På vissa ställen i rapporten har det konstaterats att resultaten är svårtolkade, eftersom det finns en risk att enkätfrågor tolkats på olika sätt av olika tjänstemän. Vissa intressanta resultat kan trots problemen urskiljas.

Arvidsson (1999) fann att tillämpningen av arbetslöshetsförsäkringens regelverk vid arbetsförmedlingarna varierar i stor utsträckning. Samma tendenser kan urskiljas i vår mer omfattande undersökning. De svarande har ofta olika uppfattningar om vad som egentligen skall utgöra ett lämpligt arbete, när en avanmälan skall göras eller en rapport författas. Man finner exempelvis betydande spridning i svaren vad gäller gränsen för en

³² Forslund (1999), 6f

”rimlig” pendlings tid och vad gäller hur ofta och på vilket sätt förmedlarna kontrollerar de sökande. Å andra sidan finns det några delar av regelverket som tillämpas på ett likartat sätt av de flesta arbetsförmedlare. Som exempel på detta kan nämnas att nästan nio av tio anger att den lön som en arbetslös haft i tidigare arbete inte påverkar ett arbetes lämplighet, d.v.s. om en arbetssökande erbjuds en lägre lön än vad han eller hon haft i tidigare arbete är fortfarande det erbjudna jobbet att ses som lämpligt.

Ur ett rättssäkerhetsperspektiv är det eftersträvansvärt med en enhetlig behandling av arbetssökande över hela landet: Oavsett vilken förmedlare man möter skall man få samma behandling.³³ Man kan också tänka sig att det är lättare för en arbetsförmedlare att avanmäla eller rapportera en sökande som uppenbart bryter mot tydligt kvantifierade bestämmelser än mot regler som inte preciseras närmare än med uttryck av karaktären ”rimlig tid” eller ”skälig kostnad”. Tydligare riktlinjer och bättre utbildning av dem som skall tillämpa reglerna skulle därmed kunna ses som lämpliga policyåtgärder. Man får dock inte glömma att arbetsförmedlarnas handlingsfrihet inte bara är ett problem utan samtidigt också en tillgång. Begränsad handlingsfrihet på förmedlingarna kan innebära att viktig expertiskunskap går förlorad. Tjänstemännen kan, genom preciserade bestämmelser och principer, i enskilda fall, tvingas fatta ”felaktiga” eller ”orättvisa” beslut. Detaljregleringar kan i sitt sammanhang få konsekvenser som strider mot de grundläggande tankegångarna. Det finns alltså både positiva och negativa aspekter av ett detaljerat regelverk. Oavsett hur precist formulerande reglerna är kan man dock aldrig komma ifrån att förmedlingspersonalen måste få information om och utbildning i hur bestämmelserna skall tillämpas.

Vi kan vidare slå fast att avvikelserna mellan gällande regelverk och den praktiska tillämpningen huvudsakligen går i en riktning: Det förhållandevis strikta regelverket brukas något mindre strikt i praktiken än i teorin. Ett exempel utgörs av att avanmälningar och rapporter i normalfallet inte görs vid enstaka brott mot bestämmelserna. Detta trots att reglerna anger att så skall göras.³⁴ Det finns emellertid även många andra

³³ Se Frändberg (1986) för en diskussion om rättsstatens principer.

³⁴ I detta sammanhang kan man också notera att enkätsvaren tyder på att förmedlingspersonalen uppfattar det som en värre förseelse att tacka nej till ett erbjudande från en arbetsgivare om anställning än att avböja en anvisning till en plats. Att avböja arbetsmarknadspolitisk åtgärd verkar å andra sidan uppfattas som en lindrigare förseelse än att tacka nej till en platsanvisning; se *Tabell 35-37*.

situationer där relativt många tjänstemän tycks agera ”snällare” än vad reglerna förespråkar.³⁵

IFAU:s enkät kan naturligtvis inte ge svar på hur en optimal arbetslöshetsförsäkring bör utformas. Vi har dock genom studien fått en bättre uppfattning om hur bestämmelserna i praktiken implementeras.

³⁵ Se t.ex. *Tabell 2, Tabell 14, Tabell 16, Tabell 18, Tabell 20 och Tabell 37.*

Referenser

- AMS allmänna råd om tillämpningen av lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.
- AMS (1998), *Arbetslöshetsförsäkringen – handledning för medarbetare inom Arbetsmarknadsverket*.
- AMS föreskrifter för länsarbetsnämnderna om ekonomiskt stöd vid arbetslöshet.
- AMS (Fbe 1999:2) ”Beslut i ärenden om arbetslöshetsersättning m.m. – 1:a halvåret 1999.” Rapport från Försäkringsenheten.
- AMS (Fbe 2000:1) ”Beslut i ärenden om arbetslöshetsersättning m.m. – 2:a halvåret 1999.” Rapport från Försäkringsenheten.
- Arvidsson, M. (1999), *Arbetslöshetsförsäkringen i praktiken*. Rapport från LO.
- Carling, K, Holmlund, B & Vejsiu, A (1999), ”Do benefit cuts boost job findings? Swedish evidence from the 1990s.” Working Paper 1999:8, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Ds 1999:58, *Kontrakt för arbete. Rättvisa och tydliga regler i arbetslöshetsförsäkringen*. Näringsdepartementet.
- Forslund, A (1999), ”Brott och Straff – Om incitamenten i arbetslöshetsförsäkringen.” Stencilserie 1999:5, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Frändberg, Å (1986), ”Rättsstatens organisation” i Needham, P & Odelstad, J, *Changing Positions. Essays Dedicated to Lars Lindahl on the Occasion of His Fiftieth Birthday*. Uppsala.
- Gruber, J E (1987), *Controlling Bureaucracies. Dilemmas in Democratic Governance*. University of California Press, Berkeley.
- Holmlund, B (1999), ”Arbetslöshetsförsäkringens effekter.” Stencilserie 1999:3, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Lag 1997:238 om arbetslöshetsförsäkring.
- Lipsky, M (1980), *Street-Level Bureaucracy*. Russel Sage, New York.
- Lundin, M (2000), ”Dokumentation av IFAU:s enkät till platsförmedlare och arbetsvägledare vid arbetsförmedlingarna.” PM 2000-03-13 (Dnr 137/99), Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Lundquist, L (1992), *Förvaltning, Stat och samhälle*. Studentlitteratur, Lund.
- Peters, B G (1995), *The Politics of Bureaucracy*. Longman, New York.

- Sannerstedt, A (1991), "Implementering. Hur politiska beslut genomförs i praktiken" i Rothstein, B (red.), *Politik som organisation. Förvaltningspolitikens grundproblem*. SNS Förlag, Stockholm.
- SKOP (1999), Teknisk beskrivning av undersökning för IFAU bland platsförmedlare och arbetsvägledare.

Bilaga Stratumindelningar, allokering av urvalet och bortfall

Tabell B1: Stratumindelningar, allokering av urval och svarsfrekvens.

Stratum (nr h)	Stratum	Stratumstorlek (N_h)	Urvalsstorlek (n_h)	Antal svarande	Svarsfrekvens (av bruttourval)
1	Stockholm, PLF	757	93	53	0,57
2	Stockholm, VGL	280	36	26	0,72
3	Uppsala, PLF	112	21	11	0,52
4	Uppsala, VGL	60	11	6	0,55
5	Södermanland, PLF	123	23	14	0,61
6	Södermanland, VGL	61	11	4	0,36
7	Östergötland, PLF	208	39	27	0,69
8	Östergötland, VGL	65	12	9	0,75
9	Jönköping, PLF	121	23	15	0,65
10	Jönköping, VGL	49	9	6	0,67
11	Kronoberg, PLF	81	15	7	0,47
12	Kronoberg, VGL	31	6	5	0,83
13	Kalmar, PLF	124	23	18	0,78
14	Kalmar, VGL	86	16	14	0,88
15	Blekinge, PLF	59	11	6	0,55
16	Blekinge, VGL	33	6	55	0,83
17	Skåne, PLF	464	57	39	0,68
18	Skåne, VGL	287	37	22	0,59
19	Halland, PLF	111	21	13	0,62
20	Halland, VGL	56	10	4	0,40
21	Västra Götaland, PLF	666	82	42	0,51
22	Västra Götaland, VGL	216	28	15	0,54
23	Värmland, PLF	153	38	22	0,58
24	Värmland, VGL	73	17	7	0,41
25	Örebro, PLF	156	29	16	0,55
26	Örebro, VGL	44	8	2	0,25
27	Västmanland, PLF	135	25	18	0,72
28	Västmanland, VGL	58	11	9	0,82
29	Dalarna, PLF	178	44	23	0,52
30	Dalarna, VGL	57	13	9	0,69
31	Gävleborg, PLF	147	36	20	0,56
32	Gävleborg, VGL	81	18	13	0,72
33	Västernorrland, PLF	94	23	14	0,61
34	Västernorrland, VGL	63	14	12	0,86
35	Jämtland, PLF	66	16	13	0,81
36	Jämtland, VGL	19	4	2	0,50
37	Västerbotten, PLF	145	36	21	0,58
38	Västerbotten, VGL	70	16	11	0,69
39	Norrbottn, PLF	161	40	27	0,68
40	Norrbottn, VGL	81	18	11	0,61
	Summa:	5831	996	611	

Formler för att beräkna medelvärden och proportioner vid stratifierade urval

(Se Scheaffer, R L; Mendenhall, W & Ott, L (1990), *Elementary survey sampling. Fourth edition*, PWS-KENT, Boston, kap 5.)

$$(1) \text{ Medelvärde: } \bar{y}_{st} = \frac{1}{N} [N_1 \bar{y}_1 + N_2 \bar{y}_2 + \dots + N_L \bar{y}_L] = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^L N_i \bar{y}_i$$

$$(2) \text{ Proportioner: } \hat{p}_{st} = \frac{1}{N} (N_1 \hat{p}_1 + N_2 \hat{p}_2 + \dots + N_L \hat{p}_L) = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^L N_i \hat{p}_i$$

Tabell B2: Av intervjupersoner angivna orsaker att ej besvara IFAU:s förmedlingsenkät

Svarsalternativ	Andel
Jobbar inte som platsförmedlare eller arbetsvägledare (frågorna stämmer ej med nuvarande arbetsuppgifter)	46,9%
Tjänstledig eller mammaledig	9,2%
Sjukskriven eller uppger hälsoskäl	13,8%
Nyanställd och kan därför ej svara på frågorna	6,2%
Vägrare	15,4%
<i>Har ej tid / för många frågor</i>	<i>(7,7%)</i>
<i>Vill ej svara / dåligt formulerade frågor / riktade frågor</i>	<i>(6,9%)</i>
<i>Övrigt</i>	<i>(0,8%)</i>
Övriga skäl	8,5%
Summa <i>n=130</i>	100%